

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 22.12. 2022

Folkehøgskolerådets innspill til Utsynsmeldingen

Folkehøgskolerådet takker for muligheten til å komme med innspill til arbeidet med *Utsynsmeldingen* om fremtidens kompetansebehov. Folkehøgskolene er ikke en del av det formelle utdanningssystemet, men vi mener det er svært viktig å inkludere læremåter og erfaringer fra folkehøgskolene i arbeidet med å utvikle framtidig kompetansepolitikk. I dag er det 85 folkehøgskoler over hele landet som bidrar til å utvikle viktig kompetanse for unge voksne.

Fylkeskommunene fikk gjennom regionreformen et større strategisk ansvar for den regionale kompetansepolitikken. Vi oppfordrer derfor regjeringen til å utfordre fylkeskommunene til å i sterkere grad lære av, og trekke veksler på folkehøgskolene i det kompetansepolitiske arbeidet regionalt. Når det regionale kompetansebehovet skal kartlegges og møtes, er det viktig å se behovet for både formell og ikke-formell utdanning og hvem som kan være gode tilbydere. Som nevnt i NOU 2014:7, er fremtidens kompetansebehov for det 21. århundre kompetanser som fagkompetanse, IKT-kompetanse, kommunikasjon og samarbeid, kreativitet og innovasjon, kritisk tenkning og problemløsning, metakognisjon og å lære å lære, og personlig og sosialt ansvar.¹ Fremtidens kompetansebehov inkluderer også etisk og emosjonell bevissthet, kulturell bevissthet og kompetanse, liv og karriere/jobbkompetanse og borgerskap – både lokalt og globalt. Flere av disse kompetansene læres og utvikles gjennom et år på en folkehøgskole gjennom danning og ikke-formell læring. Det er derfor viktig å ikke glemme folkehøgskolenes rolle i arbeidet med framtidens kompetansepolitikk.

Ikke-formelt kompetanseløft

Som det står i Utdannings- og forskningskomiteens innstilling til statsbudsjettet for 2023, er *folkehøgskolenes tradisjon og oppdrag for folkeopplysning og allmenndanning gjennom dialog viktig. Komiteen understreker at i en tid preget av krig i Europa og vaklende demokratier, er dette av særlig stor verdi.*² Vi mener derfor det ligger et ønske fra Stortinget om å løfte frem, og bedre utnytte folkehøgskolenes potensiale i kompetansepolitikken. Det er lett å fokusere kun på den formelle utdanningen i utviklingen av framtidens kompetansepolitikk. Men som vist over er kompetanse noe annet og mer enn studiepoeng. Det handler om å utvikle mennesket, men også å sette ord på kompetanse som det tradisjonelle utdanningssystemet ikke gir opplæring i. Dette erfarer i folkehøgskolene gjennom danningen som er folkehøgskolenes formål og som gjør folkehøgskolene til kanskje den beste arenaen for å utvikle ikke-formell kunnskap. Vi nevner kort viktige tema som relasjonskompetanse, samarbeidskompetanse, evne til konfliktløsning, refleksjon rundt verdier, demokratisk dannelse, aktivt medborgerskap, livsmestring og bevisstgjøring i forhold til egne valg og egen fremtid. Dette er kunnskap og kompetanse som er avgjørende for den enkelte og for et velfungerende framtidig arbeidsliv.

Folkehøgskolene har som tradisjon å se trender og behov hos ungdommen og utvikle nye utdanningstilbud i tråd med sitt formål. Folkehøgskolenes evne til å være i front av framtidens behov er det viktig at regjeringen og fylkeskommunene lærer av.

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-7/id766593/>

² <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2022-2023/inns-202223-012s.pdf>

Unik kompetanse i Folkehøgskolen

Også lærere i folkehøgskolene har unik kompetanse. Vi viser til metodikken «Balansekunst» – utviklet av Virke for å kunne uttrykke kompetansestandarder i arbeidslivet på samme måte som i det formelle utdanningssystemet.³ I utarbeidelsen av denne metodikken var Elverum folkehøgskole med som casestudium. Studiet fant at folkehøgskolelærere både har, og lærer bort, viktige nøkkelkompetanser som veiledning, prosjektledelse, egenutvikling, samhandling og relasjonsbygging. En annen nøkkelkompetanse er omstillingsevne, som kan beskrives som *motivasjon og evne til å delta i læring*.

Gjennom sitt ansvar for å drive folkeopplysning og danning, bidrar folkehøgskolene til å gjøre unge mer bevisst på samfunnets behov og sin egen rolle og vei inn i studie- og arbeidslivet. På folkehøgskole velger unge å bruke et år av livet sitt til å utvikle seg, bli mer modne og reflekterte til å bedre kjenne sin rolle i fellesskapet. Den demokratiske danningen elevene får i folkehøgskolene er en prosess som setter søkelys på individets evne og plikt til å bli oppmerksom på seg selv, på andre mennesker og den verden vi lever i.

Dansk forskning på folkehøgskole har også vist at elever som har gått på folkehøgskole har større sannsynlighet for å fullføre videregående skole og gjennomføre høyere utdanning.⁴ I Norge faller så mange som én av fire fra høyere utdanning. De kompetansene og redskapene for gjennomføring som elevene opparbeider seg gjennom et år på folkehøgskole, kan være viktige for å motarbeide den høye frafallstrenden i Norge. Som Tom Tillers forskning viste, bidrar norske folkehøgskoler til at elever får *ny tro på at de kan mestre skolen på en god måte, og at de finner fram til skjulte evner og anlegg*.⁵

Folkehøgskolen bygger også grønn kompetanse og omstillingsevne – et behov som vil prege kompetanse- og utdanningspolitikken fremover. Gjennom skolenes *Bærekraftvedtak*, både reduserer skolene sine klimagassutslipp og gir elever og lærere viktige redskaper til å ta mer bærekraftige valg. Her kan regjeringen bruke Folkehøgskolene som forbilder i arbeidet med bærekraft i utdanningen i alle ledd.

Folkehøgskolerådet vil derfor oppfordre til at *Utsynsmeldingen* tar den brede kompetansepolitikken på alvor og ikke begrenser seg til det formelle utdanningssystemet. Det er viktig at *Utsynsmeldingen* også prioriterer tiltak som styrker menneskers læringsevne og læringsmotivasjon, og som både kan øke etterspørselen for etter- og videreutdanning og stimulere til uformell kompetansebygging gjennom hele arbeidslivet og for de som står utenfor arbeidslivet eller har lite formell utdanning.

Tilgang til utdanning og lokalsamfunnets betydning

Regjeringen skriver at det er store gevinster forbundet med å kvalifisere de som står utenfor arbeidslivet, både for den enkelte og for samfunnet. Dette er vi enige i og folkehøgskolene arbeider for dette hver dag, noe skolene gjerne fortsatt vil bidra til. Gjennom folkehøgskolenes pilotprosjekt *Mentorordningen*, fikk elever, unge som eldre, metodisk veiledning og hjelp til å finne tilbake motivasjon og sette seg mål om å fullføre videregående skole. I NOU 2022:16 «En folkehøgskole for alle» vises det til at om lag 35% av de som går i folkehøgskole i dag ikke har fullført videregående opplæring.⁶ *Mentorordningen* i folkehøgskolene vil derfor kunne være ett av verktøyene for å hindre frafall og få ungdom til å fullføre videregående opplæring. Det krever også et tett tverrsektorielt

³ <https://www.virke.no/globalassets/rapporter/balansekunst-2020>

⁴ https://www.folkehogskoleradet.no/_files/ugd/13e66e_aefc75c5e5b84e268bc7e4a47b7d9490.pdf

⁵ Tiller, Tom. (2014). *Læringskoden – Fra Karakter til Karakter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-16/id2940852/>

samarbeid mellom ulike myndigheter som NAV, oppfølgingstjenesten og lokale utdanningsmyndigheter og at disse er bevisste mulighetene som ligger i et samarbeid med folkehøgskolene om et år på folkehøgskole.

NOU 2022:16 peker videre på at folkehøgskolene i større grad bør utnyttes i en slik sammenheng, og understreker at folkehøgskolene bør ta tydeligere plass i sitt lokalsamfunn. Det kan folkehøgskolen gjøre gjennom å trekke lokalbefolkningen inn til ulike kurs og samlinger. Dette er det allerede mange folkehøgskoler som gjør, men det er viktig at regionale og nasjonale myndigheter er med på å legge til rette for at folkehøgskolene kan ta en tydeligere plass lokalt i arbeidet med danning og folkeopplysning. Vi har flere eksempler på skoler som spiller en viktig rolle lokalt/regionalt.

Vennlig hilsen

Folkehøgskolerådet

Einar Opsvik/s/
Leder

Anne Tingelstad Wøien /s/
Daglig leder